

Śląski Związek Gmin i Powiatów w latach 1991-2016

*w służbie
samorządności
lokalnej*

Śląski Związek
Gmin i Powiatów

Śląski Związek Gmin i Powiatów w latach 1991-2016

w służbie samorządności lokalnej

Śląski Związek Gmin i Powiatów

Katowice 2016

Wydawca:

Śląski Związek Gmin i Powiatów

ul. Kościuszki 43/5

40-048 Katowice

www.silesia.org.pl

e-mail: związek@silesia.org.pl

Redakcja i przygotowanie do druku: biuro ŚZGiP

W publikacji wykorzystano zdjęcia ze zbiorów własnych ŚZGiP

Copyright Śląski Związek Gmin i Powiatów

Katowice 2016

ISBN: 978-83-933797-1-2

ISBN 978-83-933797-1-2

9 788393 379712

*Publikację tę poświęcamy Pamięci tych śląskich Samorządowców,
którzy przeszli już na „drugą stronę życia”,
często w trakcie pełnienia obowiązków, tkwiąc na posterunku.*

*Ich pełna pasji praca i zaangażowanie
oraz wkład w budowę samorządności lokalnej,
która jest jednym z fundamentów Rzeczypospolitej, nie powinny być nigdy zapomniane.*

ZAMIAST WSTĘPU

25 lat temu grupa działaczy samorządowych na Śląsku powołała do życia stowarzyszenie pod nazwą Związek Gmin Górnego Śląska. Energiczne działania na rzecz regionu nie pozostały niezauważone, zachęcając do współpracy ze Związkiem licznych partnerów, nawet spoza terenu kraju. Otwartość i chęć do pracy dla dobra regionu zachęciła do współdziałania kulturowo bliskie Górnemu Śląsku gminy Północnych Moraw. We wrześniu 1992 r. stowarzyszenie zostało przekształcone w Związek Gmin Górnego Śląska i Północnych Moraw. Zaangażowanie środowisk samorządowych po obu stronach granicy pozwoliło Związkowi na znaczne rozszerzenie zakresu działania i przetrwanie takich zmian historycznych jak rozpad Czechosłowacji. W takiej postaci Związek działał aż do wprowadzonej w 1999 roku reformy ustrojowej Państwa. Przyniosła ona poważne zmiany. Z jednej strony powiększony został terytorialny zasięg działania oraz pojawiły się nowe pola aktywności Związku powstałe w relacjach pomiędzy gminami, powiatami a samorządem regionalnym. Z drugiej jednak strony zmianie uległa struktura Związku - dokonano statutowego rozdzielenia polskiej i czeskiej strony stowarzyszenia. Polska strona Związku przyjęła nazwę Śląski Związek Gmin i Powiatów i w takiej formie działa do dzisiaj.

Obecnie Związek zrzesza ponad 125 jednostek samorządu terytorialnego województwa śląskiego (w tym wszystkie miasta na prawach powiatu). Głównym przesłaniem Związku jest praca na rzecz dobra publicznego w województwie śląskim. Podejmowane przedsięwzięcia i inicjatywy mają na celu integrację i rozwój regionu. Dążąc do tego celu Związek stara się tworzyć oraz rozpowszechniać najlepsze wzory w zakresie rozwoju lokalnego. Związek już na stałe wpisał się w samorządowy krajobraz województwa, a dzięki swej aktywności jest instytucją cieszącą się dużym poważaniem w regionie. Pod względem skali działalności, jak i liczby ludności zamieszkującej obszar jego działalności, jest on największą regionalną organizacją samorządową w Polsce i jednym z 3-4 najsilniejszych stowarzyszeń samorządowych w Polsce.

W imieniu Śląskiego Związku Gmin i Powiatów mam przyjemność zaprosić do lektury publikacji, która jest próbą wskazania najważniejszych wątków działalności Stowarzyszenia, przypomnienia 25-letniej już historii naszego Związku, drogi jaką przebył jako organizacja samorządu lokalnego w województwie śląskim.

Publikacja ta oparta jest na subiektywnym wyborze z archiwalnych i oficjalnych sprawozdań oraz dokumentów. Miejscami ukazuje historyczny kontekst, czasami już zapomniany, a chwilami wręcz zabawny dla współczesnego Czytelnika. Przede wszystkim jednak stara się ukazać ogrom pracy wykonanej przez Związek, ale także jak wiele jej jeszcze przed nami.

Polski samorząd terytorialny pokazuje od lat, że możliwe jest dobre rządzenie. Na poziomie większości miast, gmin i powiatów jest to szczególnie widoczne. To polskie samorzady, bez oglądania się na zawirowania „wielkiej” polityki, przez te 25 lat konsekwentnie przeobrażały nasz kraj. To one stworzyły nowy krajobraz Polski. I jestem osobiście przekonany, że będą to robić przez następne i kolejne ćwierćwiecza...

Ta skromna publikacja ma oddać swoisty hołd pionierom śląskiego samorządu.

Zapraszam do lektury

Jacek Krywult

*Przewodniczący
Śląskiego Związku Gmin i Powiatów
Prezydent Bielska-Białej*

NIE MA NIC NUDNIEJSZEGO? A MOŻE JEDNAK...?

Czy można wyczytać coś interesującego w starych sprawozdaniach „za rok...” albo „za okres”? Liczbę odbytych posiedzeń? Jakież formalne zmiany w statucie? Listę komisji problemowych?

A jednak, przy wnikliwej lekturze i znajomości tematu, wyłania się chwilami fascynujący obraz czasów tak nieodległych, a tak bardzo innych. Z jednej strony poważny, ukazujący zakres przemian, którym ulegał nasz kraj, samorząd, a także sam Śląski Związek Gmin i Powiatów. Z drugiej – miejscami całkiem zabawna ilustracja tego, co jeszcze tak niedawno wydawało się bardzo ważne lub oczywiste dla wszystkich.

Przygotowaliśmy dla Państwa swoiste streszczenie, wyciąg w „pigułce”, który pozwala spojrzeć na mały wycinek historii. Wybór fragmentów dający nam możliwość uświadomienia sobie:

- jak szybko zmieniały się realia historyczne, to całe „tło” (także międzynarodowe), które determinowało najważniejsze cele i potrzeby polskiego samorządu terytorialnego;
- które problemy samorządu są już tylko historią, a które nadal ciążą i wymagają rozwiązań;
- jak wielki skok wykonaliśmy wszyscy w przeciągu raptem 25 lat i dziś już tylko z uśmiechem przypominamy sobie, z czym musieliśmy się zmagać jeszcze tak niedawno...

25 lat to dwadzieścia pięć sprawozdań. Przejrzeliśmy wszystkie. Gdyby podejść do sprawy formalnie, ta publikacja musiałaby składać się z dwudziestu pięciu krótszych lub dłuższych rozdziałów. Tylko, kto by to wtedy przeczytał? Dlatego na następne strony trafiły te, które z najróżniejszych powodów przykuły naszą uwagę. Wybór jest absolutnie subiektywny...

Przypomnijmy, że Związek powstał w 1991 r. jako stowarzyszenie pod nazwą Związek Gmin Górnego Śląska. Głównym celem jego działalności wtedy była integracja samorządów lokalnych szeroko pojętego regionu Górnego Śląska. Związek skupiał gminy z czterech ówczesnych województw: katowickiego, bielskiego, częstochowskiego i opolskiego.

To były te najbardziej „pionierskie” początki. Trzeba było od nowa stworzyć coś, co znali już tylko najbardziej zagorzali miłośnicy i znawcy dziedzictwa ustrojowego Polski. Określenie „restytucja” samorządu jest właściwie tylko ukłonem w stronę historii, przypomnieniem, że samorządność i wolność zostały odzyskane i nie są dla Polski czymś nowym. Wybrane w całej Polsce rady gmin wyłoniły wielotysięczną

rzeszę ludzi, którzy chcieli budować Polskę samorządną, ale w znacznej części mieli dość nikłe pojęcie o tym, jak to ma wyglądać od strony prawnej i „urzędowej”. Królowały marzenia i wielkie społeczne zaangażowanie, wyrosłe z doświadczenia „Solidarności” i patriotyzmu.

Jak to robią od lat za granicą? Jak szkolić radnych i urzędników w tej zupełnie nowej dziedzinie? Jak dobijać się o swoje będąc np. małą, parotysięczną gminą? Jak podglądać i czerpać doświadczenia zdobywane przez sąsiadów zza miedzy? To wszystko w tak oczywisty sposób przekracza możliwości pojedynczej gminy, że właściwie powstawanie związków i stowarzyszeń samorządowych trzeba uznać wręcz za proces „naturalny”. Dziwne byłoby, gdyby ten proces się nie rozpoczął. Tak samo, jak oczywiste było, że z jednej strony powstają „związki branżowe” (mam nadzieję, że związkowcy wybaczą mi to porównanie), np. Związek Miast Polskich, a z drugiej – terytorialne. Na Śląsku jest to wyjątkowo wyraźnie widoczne, bo problemy i interesy tego regionu w znaczący sposób wyróżniają go na tle kraju. Wręcz nietaktem byłoby to uzasadniać...

PRAPOCZĄTKI

Ze sprawozdania za 1992 r.

To najstarsze, dostępne sprawozdanie. Kilka miesięcy ciężkiej pracy w 1991 roku poświęcone było pracy czysto organizacyjnej, działał tymczasowy (założycielski) zarząd, potem odbyły się wybory pierwszego zarządu statutowego. Ale szybko praca ruszyła „z kopyta”...

Zarząd skupił się przede wszystkim na podejmowaniu i popieraniu przedsięwzięć o charakterze regionalnym oraz starał się pozyskać nowych członków i wypracować w społecznościach lokalnych klimat sprzyjający działaniom Związku.

Bardzo ogólne, takie... „okrągłe” zdanie, mówiące chyba jednak o tym, co w początkowym okresie było najważniejsze.

Wystąpienia do władz centralnych na rzecz uprawnień gmin i interesów Regionu:

- *wystosowanie protestu przeciwko obniżeniu udziału gmin w podatku dochodowym od osób prawnych z 5% na 2%;*
- *Zarząd postanowił udzielić poparcia Uchwale Związku Miast Polskich dotyczącej wyborów bezpośrednich wójtów, burmistrzów i prezydentów.*

Warto zwrócić uwagę na ten ostatni punkt. To był rok 1992. Ile lat jeszcze trzeba będzie się o to dobijać?

W 1992 r. zorganizowano piętnaście różnorodnych imprez: konferencji, seminariów i szkoleń. Imprezy te były bezpłatne i w większości wypadków wydatki związane z ich organizacją były refundowane przez sponsorów.

Tematyka konferencji i szkoleń? Zupełnie podstawowa...

- *„Sporządzenie i realizacja budżetu gminy”*
- *„Prywatyzacja w gminie”*
- *„Gmina a rozwój drobnej i średniej przedsiębiorczości”*

Przypomnijmy, że Związek powstał pod nazwą: Związek Gmin Górnego Śląska. Pod tym szyldem działał raptem kilka miesięcy. Już w 1992 r. zamienił się w Związek Gmin Górnego Śląska i Północnych Moraw. Żeby sobie uświadomić znaczenie tego kroku, trzeba zdać sobie sprawę z kontekstu historycznego. W roku 1992 Wspólnota Europejska majaczy nam gdzieś na horyzoncie marzeń, najwięksi optymiści widzą kraje postkomunistyczne w Unii w jakiejś bliżej nieokreślonej przyszłości. O Schengen w ogóle się raczej nie mówi, żeby nie być wyśmianym... Granice państw

wciąż przede wszystkim dzielą. Przejścia graniczne to nadal miejsca najeżone posterunkami różnych służb... Nowa formuła Związku miała w sposób oddolny przełamywać te bariery. Miała łączyć i umożliwiać rozwój gospodarczy i społeczny obu regionów. Dzisiaj tamte działania i nadzieje czasami budzą lekki uśmiech. Zajrzyjmy znów do sprawozdania:

Do strony Polskiej Związku należy 71 gmin (podczas gdy liczba gmin czeskich wynosi 73).

Zorganizowano I Polsko-Czeskie Forum Gospodarcze.

Udzielono poparcia gminom Sudice (RC) i Krzanowice (RP) w ich staraniach o otwarcie międzynarodowego przejścia granicznego pierwszej klasy.

Kto dzisiaj pamięta, co to takiego było „przejście pierwszej klasy”? Przypomnijmy: w czasach PRL-u funkcjonowało w tym miejscu polsko-czechosłowackie przejście graniczne tzw. małego ruchu granicznego II kategorii, utworzone w 1960 r. Czynne było między 15 marca a 30 grudnia w godz. 6.00 - 19.00. Dopuszczony był ruch osób i środków transportu na podstawie przepustek w związku z użytkowaniem gruntów. Odprawę graniczną i celną wykonywały organy Wojsk Ochrony Pogranicza. Żeby z niego skorzystać, trzeba było mieć przepustkę wystawioną przez komendę MO.

Wspomniane „użytkowanie gruntów” to po prostu pola, użytki rolne, które w wyniku zawirowań historii pozostały po innej stronie granicy, niż ich właściciele i użytkownicy. Stąd ten przedziwny czas otwarcia przejścia. Po prostu zimą nikt nie orał i nie siał... To i tak lepiej niż przejście graniczne III kategorii, które wedle ówczesnej konwencji przewidziane było wyłącznie dla przewozu... buraków cukrowych. Naprawdę wtedy tak było. Wymienione powyżej starania zostały uwieńczone powodzeniem w 1994 r. Przejście funkcjonowało aż do 21 grudnia 2007 r., gdy na mocy układu z Schengen zostało zlikwidowane.

I jeszcze kilka drobiazgów mniejszej wagi:

Biuro Związku powstało z początkiem marca 1992 r. Zatrudniono Dyrektora Biura. W początkowej fazie zatrudniało dwie osoby: Dyrektora Biura oraz sekretarkę. [W miarę upływu czasu] pracowały w Biurze trzy osoby, zatrudniane sukcesywnie /.../ W listopadzie zatrudniono czwartą osobę. Dwie osoby wykonywały samodzielne zadania, dwie pozostałe pracowały na stanowiskach sekretarek.

Trwało wyposażanie biura w środki techniczne. /.../ z ważniejszych urzędzeń nabyto dwa komputery i jeden notebook, rizograf umożliwiający powielanie

materiałów z szybkością 120 kopii na minutę, drukarkę laserową oraz igłową, telefax oraz kopiarkę.

(Warto półzartem wspomnieć, że te dwa komputery były marki Wearnes CL 386SX, a laptop – IPC Porta-PC 386SXP1. Historykom informatyzacji Polski zostawiamy zabawę w przypomnienie sobie, że były kiedyś na polskim rynku takie komputery).

Czasami warto też spojrzeć na to, co się nie udało i z dzisiejszej perspektywy ocenić, czy to było potrzebne?

Inicjatywa utworzenia Funduszu Wydawniczego – nie została zrealizowana ze względu na brak reakcji gmin członkowskich. Wydanie dwutygodnika o profilu kulturalnym – inicjatywa pierwotnie niezrealizowana ze względu na koszty i wycofanie się inicjatorów (obecnie jednak Górnośląska Macierz Kultury podjęła tę inicjatywę).

Uzyskanie 15% upustu w cenie ogłoszeń w Trybunie Śląskiej dla gmin członkowskich – wykorzystanie tego upustu przez gminy członkowskie w ocenie Zarządu jest niewystarczające, podobnie jak korzystanie przez gminy członkowskie z możliwości umieszczania w Trybunie „kolumn gminnych”.

Zarząd zaakceptował współpracę z Northwest Missouri State University (USA) polegającą na promocji Związku w Stanach Zjednoczonych oraz na organizacji staży dla działaczy samorządowych. Trzy osoby odbyły dwumiesięczne staże w stanie Missouri. Ponadto współpraca z Uniwersytetem zaowocowała utworzeniem w styczniu 1993 r. biura amerykańskiego Związku przy tym Uniwersytecie, którego koszty w całości pokrywa strona amerykańska.

Przez pół roku Biuro Związku miało nawet... trzech stażystów z Ameryki!

Stanowią oni cenny czynnik pozwalający na wyrównanie skutków deficytu kadrowego, na które cierpi Biuro od początku swego istnienia.

Przez dwa lata Biuro miało też wolontariusza z ramienia amerykańskiego Korpusu Pokoju o budzącym respekt nazwisku: John Benjamin III Ahrens. Jak czytamy w sprawozdaniu – *prawnik ze znakomitymi referencjami, pracujący poprzednio w wiodących firmach prawniczych w Nowym Jorku i Minneapolis.*

Zarząd stwierdza, iż fazę organizacji Związku można uznać za zakończoną.

Takim akcentem w oficjalnym sprawozdaniu zakończył się rok 1992...

BUDOWA ZRĘBÓW...

Rok 1993 był kolejnym, w którym budowano zarówno zręby polskiego samorządu, jak i kształt samego Związku. I trzeba przyznać, że w sprawozdaniach nie lukrowano rzeczywistości i nie ukrywano kłopotów:

Obniżyła się częstotliwość zebrań i aktywność niektórych komisji Związku. Zarząd wielokrotnie zwracał uwagę na to, aby na comiesięczne spotkania komisji Zarządy Gmin delegowały w miarę możliwości tych samych przedstawicieli. Jedynie stały skład osobowy komisji Związku jest gwarantem wysokiego poziomu ich pracy oraz uzyskiwania oczekiwanych rezultatów ich działalności.

Niezależnie od występujących trudności Zarząd stwierdza, że komisje jako forma działania Związku sprostały wymogom czasu i należą do bardziej wartościowych osiągnięć Związku.

Przedsięwzięcia zmierzające do integracji Regionu Górnośląskiego i tworzenia instytucji (programów) o charakterze regionalnym:

- *Zarząd postanowił poprzeć propozycję utworzenia Banku Inicjatyw Lokalnych, który docelowo powinien być przekształcony w Górnośląski Bank Komunalny o zasięgu regionalnym;*
- *współpraca z Fundacją Przestrzeni Górnego Śląska - współpraca w pierwszym rządzie dotyczyła „Modelu Zintegrowanego Systemu Komunikacyjnego Górnego Śląska”.*

Owe prace nad „modelem zintegrowanego systemu” też warto osadzić w czasie. Odszedł do lamusa scentralizowany system z czasów PRL, a w 1991 r. powołano do życia KZK GOP oparty na dobrowolnym porozumieniu gmin samorządowych.

W tym czasie rozważano też tworzenie oddziałów Związku w tzw. terenie. Dziś może się to wydawać zupełnie niepotrzebne, ale wtedy wypełniało pewną lukę...

Zachęcanie członków Związku do tworzenia struktur terenowych Związku nawiązujących obszarowo do struktury powiatowej - inicjatywa została z powodzeniem podjęta na obszarze Ziemi Lublinieckiej. Zarząd zwraca uwagę gminom członkowskim, iż tworzenie dalszych Oddziałów stanowi istotną płaszczyznę realizacji celów Związku, przyczyniającą się do jego wewnętrznego wzmocnienia i pogłębienia więzi między gminami. Ponadto stanowi bardzo dobre, przygotowanie gmin do przywrócenia struktur powiatowych. W tym kontekście Zarząd pragnie zwrócić uwagę na to, że dzięki aktywności Dyrektora Biura udało się wstępnie uzyskać zapewnienie realizacji na Górnym Śląsku

dwóch programów wspierania budowy powiatów samorządowych: dla przyszłego powiatu ziemskiego mikołowskiego oraz dla przyszłego powiatu grodzkiego w Rudzie Śląskiej. Programy będą sponsorowane przez Rząd RFN we współpracy z Rządem RP oraz Związkiem Powiatów Niemieckich.

Znowu zwracam uwagę na daty. Kiedy zostały napisane powyższe zdania, a kiedy doczekaliśmy się powiatów...

Wszystko to (i nie tylko to) realizowano niezwykle skromnymi środkami:

W 1993 r. pracowały w Biurze w zależności od okresu trzy do czterech osób. W pierwszym kwartale nastąpiła wymiana większości pracowników. Dwie osoby wykonują samodzielne zadania, dwie pozostałe pracują na stanowiskach sekretarek. Obecnie wszystkie osoby są zatrudnione na podstawie umowy o pracę.

Jak często w 1993 r. widziano potrzebę zaznaczenia, że nie stosuje się tzw. umów śmieciowych?

Do połowy 1993 r. Biuro Związku korzystało z gościnności Urzędu Miejskiego w Katowicach. W styczniu 1993 r. nastąpiło podpisanie umowy użyczenia ze Związkiem Górnośląskim, dotyczącej korzystania z pomieszczeń w budynku przy ulicy Stalmacha 17. Oddanie siedziby do użytkowania odbyło się jednak, mimo zapowiedzi Związku Górnośląskiego, z dużym opóźnieniem, ze względu na przeciągający się remont kapitalny budynku. Ostatecznie Biuro Związku mogło przenieść się do nowych pomieszczeń dopiero w połowie lipca minionego roku.

Przeniesienie było związane z pracami adaptacyjnymi, które zostały przeprowadzone na koszt Związku. Polegały one na zamontowaniu centrali telefonicznej "Panasonic", sieci komputerowej użytkowanej w oparciu o oprogramowanie Novel "Ethernet" oraz zakupie mebli. Ze względu na ograniczone środki zakupiono meble wyłącznie do dwóch pomieszczeń biurowych, pozostałe zaś wyposażono w używane meble.

Należy jednak stwierdzić, że ze względu na szczupłość środków finansowych, która zaznaczyła się już bardzo mocno po dokonaniu podstawowych prac adaptacyjnych w budynku, Biuro Związku pozostaje poważnie niedoinwestowane (brak dostatecznej ilości komputerów, akcesoriów umożliwiających bezpieczne użytkowanie sieci komputerowych, dostatecznej ilości mebli do archiwizowania dokumentacji). Jest to jeden z podstawowych czynników zmniejszających efektywność Biura. Również liczebność Biura na tle innych organizacji i instytucji regionalnych przedstawia się skromnie.

I jeszcze kilka przedsięwzięć będących swoistym „znakiem czasów”:

Współpraca ze spółką akcyjną Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze, zmierzająca do uzyskania przez lotnisko Pyrzowice roli znaczącego ośrodka przewozów osobowych i towarowych. Już w r. 1992 Zarząd podjął starania o przyspieszenie prac nad uruchomieniem międzynarodowego lotniska w Pyrzowicach jako niezbędnego elementu infrastruktury komunikacyjnej i transportowej naszego Regionu. Jednocześnie Zarząd udzielił poparcia spółce akcyjnej Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze i zachęcił gminy członkowskie do przystąpienia do tej spółki. W roku 1993 Zarząd ponownie zwrócił się do gmin członkowskich, a szczególnie do położonych w zasięgu oddziaływania lotniska w Pyrzowicach, o zaangażowanie kapitałowe w tej spółce akcyjnej. Obecnie do GTL należy już 9 gmin. Zarząd stwierdza, że w związku z uruchomieniem międzynarodowych połączeń lotniska w Pyrzowicach powstają perspektywy pobudzania rozwoju gospodarczego wielu gmin.

Trwa współpraca w ramach spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Górnośląskie Towarzystwo Prasowe, wydającej Trybunę Śląską (już w roku 1992 Związek powiększył wysokość swoich udziałów z 5% do 6%). Związek posiada swoją reprezentację w Radzie Nadzorczej spółki.

I jeden z najważniejszych aspektów działalności Związku – czyli walka o interesy samorządów, czasem skuteczna od razu (co jednak jest rzadkością, niestety), częściej rozłożona na wiele, wiele lat...

- *Zarząd skutecznie oprotestował obniżenia opłat eksploatacyjnych za wydobycie węgla kamiennego z 2% na 0,1% ceny sprzedaży;*
- *Zarząd podjął uchwałę w sprawie ostatecznych posunięć Rządu, dotyczących samorządu terytorialnego. Zarząd zwrócił uwagę na niewłaściwość postępowania władz centralnych, polegającego na czasowym wstrzymaniu programu pilotażowego dla miast oraz odsunięcia terminu przejścia szkół podstawowych przez gminy;*
- *W związku z debatą nad budżetem Państwa na rok 1994, Zarząd podjął uchwałę w sprawie braku rozwiązań systemowych, umożliwiających współfinansowanie przez budżet państwa przewozów ponadlokalnych.*

I na to jeszcze warto zwrócić uwagę. Pamiętajmy, jest rok 1993. Niecałe trzy lata funkcjonuje samorząd terytorialny w kształcie ustalonym przez parlament...

Zarząd podjął również określone prace o charakterze koncepcyjnym, zmierzające do nakreślenia pożądanego wizji przekształceń ustrojowych Rzeczypospolitej w kierunku decentralizacji władzy i administracji publicznej. Podjęto prace zmierzające do określenia stanowiska Związku wobec powiatyzacji oraz statusu organów wykonawczych gmin i przyszłych powiatów.

Zarząd oparł się na uchwale Związku Miast Polskich, dotyczącej wyborów bezpośrednich wójtów, burmistrzów i prezydentów. Uchwała ta została podjęta na wniosek Prezydenta Bytomia. Największe znaczenie miało jednak opracowanie projektu uchwały w sprawie Koncepcji Regionalizacji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zwróć uwagę, Szanowny Czytelniku na nigdy chyba potem nieużywane pojęcie: „powiatyzacja” ...

CIEŻKIE MILIONY...

Rok 1994 upłynął pod znakiem tworzenia „Kontraktu Regionalnego dla Województwa Katowickiego”, co zostało odpowiednio zaakcentowane w sprawozdaniu:

Związek wyrażał stanowisko, że Kontrakt Regionalny powinien być oparty na zasadzie konsensusu regionalnego ważniejszych instytucji i organizacji, reprezentujących środowiska pracownicze, samorządu terytorialnego i gospodarczego regionu wokół wspólnie uzgodnionych celów rozwoju i restrukturyzacji regionu, priorytetów (pól działań strategicznych) oraz listy konkretnych przedsięwzięć i projektów. Podmiotami Kontraktu winni być z jednej strony znaczący aktorzy życia regionu, z drugiej zaś strony - Rząd RP. Istotnym elementem Kontraktu winny być wzajemne zobowiązania jego podmiotów, w tym zwłaszcza konkretnie określone zobowiązania budżetu Państwa.

Należy wyrazić nadzieję, że zawarcie Kontraktu Regionalnego dla Województwa Katowickiego utoruje drogę do rzeczywistego rozpoczęcia procesu przebudowy naszego Regionu. Wkładem Związku jest dokument pn.: „Polityka Strukturalna w Województwie Katowickim. Propozycja”.

Wspieranie rozwoju współpracy transgranicznej między gminami polskimi i czeskimi na obszarze Regionu Transgranicznego Śląsk-Morawy:

- *zorganizowanie III Czesko-Polsko-Słowackiego Forum Gospodarczego dla przedstawicieli samorządu gospodarczego oraz przedsiębiorców prywatnych z terenu Górnego Śląska, Północnych Moraw i Słowacji; impreza ta - odbywająca się już po raz trzeci - przyczyniła się do dalszego ożywienia współpracy gospodarczej między małymi i średnimi firmami polskimi, czeskimi i słowackimi;*
- *Związek wsparł ideę utworzenia Agencji Aktywnej Granicy i stwierdził, że podejmie działania w celu jej propagowania wśród gmin członkowskich.*

Trudno dziś znaleźć kogoś, kto pamięta, czym miała być Agencja Aktywnej Granicy...

Na uwagę zasługuje rola jaką odegrał Związek w założeniu i rozwoju Federacji Związków i Stowarzyszeń Gmin Polskich. W siedzibie Związku odbyło się posiedzenie, na którym uchwalono Statut i skład Komitetu Założycielskiego, który jest odpowiedzialny za rejestrację organizacji.

Przez kilka lat Federacja ta odgrywała całkiem znaczącą rolę.

Przypomnijmy jeszcze kilka zdań ze sprawozdania, które dziś mają już raczej tylko wartość historyczną, ale mogą – szczególnie u młodych ludzi – budzić maleńki szok w zetknięciu z liczbami.

W poprzednich latach znaczącą kategorię wydatków stanowiły koszty zakupu i konserwacji wyposażenia biura. W roku minionym jednakże - ze względu na reżim oszczędnościowy - wydatki tej kategorii wyniosły zaledwie 107.212.390 zł (89,5% w stosunku do wysokości zaplanowanej).

Tak, to nie pomyłka. Nieco ponad 107 milionów złotych.

Dla porównania w roku 1993 na zakup środków trwałych wydatkowano kwotę prawie 278 milionów złotych. A jeszcze rok wcześniej na zakup środków trwałych przeznaczono ponad 314 milionów zł. Oznacza to silną tendencją spadkową. Bez rozwiązania wskazanych problemów, nie jest możliwy nie tylko dalszy rozwój Związku, ale także jego dalsze funkcjonowanie.

W 1994 r. kończy pierwsza, pionierska, owiana legendą kadencja samorządowa. Była to kadencja, w której zdobywano dopiero doświadczenia, ale jednocześnie wykonano niewyobrażalny ogrom pracy związany z koniecznością przywrócenia miast i mniejszych miejscowości do „użyteczności publicznej” w najbardziej podstawowym zakresie...

NOWY ZARZĄD I NOWE PIENIĄDZE...

Ze sprawozdania za 1995 r.:

W trakcie roku zakończyła się pierwsza kadencja władz Związku. Wybrano nowy Zarząd. Przewodniczącym został Prezydent Gliwic Zygmunt Frankiewicz.

Nowy Zarząd postanowił w większym stopniu zespolić swoje działania z potrzebami gmin. W związku z tym dokonała się istotna zmiana kierunków działania Związku. Większy nacisk położono na konkretne usługi, zaspokajające określone potrzeby gmin.

Działania podejmowane na rzecz członków Związku oraz ich efekty:

- *zorganizowanie 17 różnorodnych imprez: konferencji, seminariów i szkoleń;*
- *Przewodniczący Związku podpisał wraz z innymi partnerami regionalnymi część III Kontraktu Regionalnego, stanowiącą porozumienie z Rządem RP;*
- *w spotkaniach zespołu programowego przygotowującego założenia zintegrowanego systemu komunikacji, z ramienia Związku brali udział: Przewodniczący Zygmunt Frankiewicz oraz Prezydent Zabrzeza Roman Urbańczyk;*
- *Związek zaopiniował projekt ustawy o samorządzie powiatowym;*
- *dużym przedsięwzięciem promocyjnym było przygotowanie „Informatora inwestora dla woj. katowickiego”, w którym Związek uczestniczył od samego początku. Informator jest pierwszym wydawnictwem dokładnie prezentującym Górny Śląsk.*

I jeszcze cytaty zawierający mały kontekst historyczny dla tych, którzy w poprzednim rozdziale czytali o marnych 300 milionach złotych wydanych przez Związek... Z początkiem roku 1995 przestaliśmy być milionerami:

Zarząd podjął uchwały dotyczące pięciu różnorodnych inicjatyw o charakterze lokalnym albo regionalnym na łączną kwotę 1.000 zł.

Wspomniane powyżej istotne zmiany kierunków działania Związku zaplanowane przez nowy Zarząd znalazły swoje odzwierciedlenie w sprawozdaniu za 1996 r.:

Zgromadzenie Ogólne Strony Polskiej Związku określiło strategię działania na lata 1996-2000. Misją Strony Polskiej Związku Gmin Górnego Śląska i Północnych Moraw jest służba na rzecz społeczności lokalnych oraz

samorządów terytorialnych poprzez reprezentowanie interesów Regionu, regionalną integrację gmin, promocję gmin i Regionu oraz szkolenie, doradztwo, wymianę doświadczeń i rozpowszechnianie najlepszych wzorców w zakresie rozwoju lokalnego. Ostatecznym celem działania Związku jest powstanie samorządowego Regionu Górnego Śląska.

W roku 1996 Związek znacznie poszerzył zakres swojej działalności. Oprócz aktywności zwyczajowej typu organizowanie dla gmin szkoleń, seminariów, wymiana międzygminnych doświadczeń, prace komisji problemowych Związku, przygotowywanie ofert inwestycyjnych gmin, przeprowadzono również szereg działań i projektów dodatkowych.

Oto tylko niektóre z nich:

- *seminarium „Funkcjonowanie samorządu terytorialnego w Wielkiej Brytanii”;*
- *spotkanie pn. „Urząd otwarty” w Gliwicach.*

Jedną z ważniejszych struktur Związku są komisje problemowe, które powstają oddolnie, tzn. Zarząd Związku uchwałą powołuje daną komisję, jeżeli gminy zgłaszają taką potrzebę. Wcześniej działały już Komisja Ekologiczna oraz Komisja Kultury i Edukacji. W 1996 roku Zarząd powołał komisje: Górnictwa, Planowania Przestrzennego, Architektury i Gospodarki Gruntami, Zdrowia, Problemów Komunikacyjnych, Kultury i Edukacji.

Dla badacza dziejów samorządu śląskiego (i w ogóle polskiego) ta wyliczanka nazw (a potem ich zmiany, powoływanie nowych i likwidacja niektórych komisji) może być dobrym źródłem do ustalenia tego, co w danym czasie uznawane było za najważniejsze dziedziny, wymagające najbardziej dogłębnych reform.

W 1996 roku Związek rozpoczął również tworzenie zintegrowanego systemu prezentacji gmin i ich ofert inwestycyjnych w sieci INTERNET. Związek uczestniczył również w Programie internetowej informacji o Regionie pn. „Silesia on Line” (główny realizator to Górnośląska Agencja Przekształceń Przedsiębiorstw).

☺

Tak to się wtedy jeszcze pisało o internecie – z szacunkiem i wielkimi literami...

Podjęto bardzo aktywne działania w kierunku pozyskiwania zagranicznych inwestorów. Związek wraz z Konsulatem USA w Krakowie zorganizował I Upper Silesian Investment Forum (I Górnośląskie Forum Inwestycyjne) - miejsce spotkań dużych koncernów międzynarodowych z gminami, w celu

przedstawienia zagranicznym firmom ofert inwestycyjnych gmin. Sukces I edycji Forum spowodował, iż stanie się ono odtąd imprezą cykliczną. W celu przygotowania II Górnśląskiego Forum Inwestycyjnego Związek nawiązał szereg zagranicznych kontaktów gospodarczych, m.in. poprzez przedstawicielstwa dyplomatyczne Tajwanu, Indonezji, USA, Wielkiej Brytanii i Polską Izbę Gospodarczo-Handlową w Paryżu.

Rozpoczęło działalność Forum Gmin Górniczych, którego celem jest reprezentowanie interesów gmin górniczych w procesie restrukturyzacji górnictwa. Forum reprezentuje prawie 50 gmin górniczych. Jego zadaniem jest opracowanie i wdrożenie wspólnych działań wspomagających proces restrukturyzacji górnictwa, ze szczególnym uwzględnieniem konsekwencji tego procesu dla gmin. Forum wystosowało list otwarty do Premiera Włodzimierza Cimoszewicza. Efektem tego pisma było spotkanie przedstawicieli Forum Gmin Górniczych z Jerzym Markowskim - Pełnomocnikiem Rządu RP ds. restrukturyzacji górnictwa.

Zarząd wydał swoje opinie w wielu sprawach, m.in.:

- *budowy Autostrady A1;*
- *w sprawie reformy administracyjnej Polski;*
- *wystąpienia do Sejmu RP z apelem o przyspieszenie prac nad ustawą o Straży Gminnej;*
- *opinii na temat dokumentu URM „Państwo sprawne, przyjazne, bezpieczne - założenia programu decentralizacji funkcji państwa i rozwoju samorządu terytorialnego”;*
- *w sprawie przebiegu linii kolejowej dużych prędkości w Polsce Południowej.*

Różne formy działania bywały w tamtych czasach pionierskie:

Związek podjął kroki organizacyjne przygotowujące Spotkanie Noworoczne Regionalnych Środowisk Samorządowych, Gospodarczych, Naukowych i Społecznych, które odbyło się na początku stycznia 1997 r. W spotkaniu uczestniczyli m.in. Arcybiskup Metropolita Katowicki Damian Zimoń, Wojewoda Katowicki Eugeniusz Cizak, Przewodniczący Sejmiku Samorządowego Województwa Katowickiego Janusz Frąckowiak, rektorzy śląskich wyższych uczelni. W jego trakcie przeprowadzono m.in. plebiscyt na „Dziennikarza Roku”.

Tym, którzy dziś uśmiechną się z pewnym lekceważeniem, przypomnijmy jeszcze jedno zdanie ze sprawozdania:

Było to jedyne tak prestiżowe spotkanie podsumowujące 1996 r., jakie przeprowadzono w regionie.

W tle rozwiązywania wielkich problemów nie można zapominać o wielkich dramatach małych społeczności:

W roku 1996 Zarząd udzielił dotacji finansowej gminie Kietrz w formie zwolnienia z płacenia składek członkowskich w związku z dwiema powodziąmi, które nawiedziły gminę. Zarząd przychylił się do prośby o zmianę przeznaczenia kwoty przyznanej na „Dni Kietrza” na pomoc dla powodzian...

NOWA MAPA POLSKI

Rok 1998 upłynął pod znakiem zaangażowania Związku w realizację swojej najważniejszej misji - powstania samorządowego Regionu Górnego Śląska, w obliczu przygotowań do utworzenia samorządowych województw.

W Pałacyku Myśliwskim w Promnicach zorganizowane zostało spotkanie przedstawicieli 12 dużych regionów Polski: Górnego Śląska, Wielkopolski, Małopolski, Województwa Łódzkiego, Małopolski Wschodniej, Dolnego Śląska, Mazowsza, Pomorza Gdańskiego, Pomorza Zachodniego, Podlasia, Warmii i Mazur i Ziemi Lubelskiej. W spotkaniu wzięli udział prezesi regionalnych związków samorządowych, prezydenci miast - stolic regionów, przewodniczący sejmików samorządowych, przewodniczący regionalnych stowarzyszeń społeczno-kulturalnych, regionalnych izb gospodarczych oraz wojewodowie dwunastu największych województw. Podczas spotkania, z inicjatywy Związku powołano Forum Regionów Rzeczypospolitej Polskiej oraz przyjęto Deklarację Regionów Polskich, która została przesłana do Sejmu, Senatu na ręce Marszałków obu izb, Prezydenta RP, Prezesa Rady Ministrów RP oraz przewodniczących ugrupowań politycznych i klubów parlamentarnych.

Współpraca interregionalna była kontynuowana w zupełnie już nowych warunkach począwszy od 2012 r. w ramach regularnych spotkań regionalnych korporacji samorządowych. Od października 2013 r. współpraca ta odbywa się w ramach Ogólnopolskiego Porozumienia Organizacji Samorządowych (OPOS).

Na III Spotkaniu Forum Regionów RP, które odbyło się w Warszawie, Przewodniczący Związku osobiście wręczył Deklarację Regionów Polskich Prezesowi Rady Ministrów Jerzemu Buzkowi.

W sumie w roku 1998 odbyło się sześć (sic!) spotkań Forum Regionów RP, w trakcie których omawiano kluczowe zagadnienia polityki regionalnej, takie jak: kontrakty regionalne jako instrument przyszłej polityki regionalnej państwa, strategie rozwoju regionalnego, współpraca międzyregionalna, kształtowanie harmonijnej polityki intraregionalnej. Forum Regionów RP prowadziło działalność lobbingsową na rzecz nowego podziału administracyjnego kraju w wariantcie przewidującym powstanie 12 do 15 samorządowo-rządowych województw. Forum Regionów RP opowiedziało się również za wprowadzeniem do struktury administracyjnej państwa samorządowych powiatów.

W ramach kampanii promującej model 12 województw Związek zainicjował i przeprowadził akcję zbierania wyrazów poparcia wśród uczestników Forum Regionów, w formie uchwał gremiów kierowniczych oraz w formie imiennych podpisów polityków i działaczy samorządowych. W rezultacie tej akcji zebranych

zostało ponad tysiąc podpisów radnych i członków zarządów gmin oraz ok. 100 uchwał zarządów stowarzyszeń regionalnych, sejmików samorządowych, rad gmin. Kopie zebranych deklaracji poparcia przekazane zostały Prezydentowi RP, Prezesowi Rady Ministrów RP i poszczególnym ministrom, Marszałkom Senatu i Sejmu oraz przewodniczącym klubów parlamentarnych.

Niejako w cieniu tej wielkiej kampanii pojawił się nowy temat, który z czasem stanie się coraz bardziej gorący:

Zorganizowane zostało seminarium „Ustawa o odpadach i jej zastosowanie w gminach”.

Związek prowadził też długofalowe działania związane z klęską żywiołową z poprzedniego roku:

Projekt „Określenie strat i monitoring odbudowy infrastruktury komunalnej w gminach dotkniętych powodzią” realizowany we współpracy z sześcioma gminnymi związkami regionalnymi był w całości finansowany przez United States Agency for International Development. Celem było sporządzenie kompleksowej bazy danych dotyczącej strat powodziowych, która następnie stanowiła materiał dla działań m.in. ministra ds. usuwania skutków powodzi oraz Banku Światowego.

W ramach projektu zrealizowano również kilka opracowań eksperckich dla Raciborza i Kuźni Raciborskiej oraz raport strat gmin regionu.

Pora sięgnąć do sprawozdania za rok 1999. To był przełomowy rok zarówno dla całego polskiego samorządu terytorialnego, jak i dla samego Związku. Przede wszystkim powstały samorzady powiatowe i wojewódzkie. Powstało także zupełnie inne niż dotychczas województwo śląskie.

W kontekście przeprowadzanej reformy samorządu terytorialnego, w roku 1999 zaistniała konieczność sformułowania na nowo wizji i celów Związku. Zasięg terytorialny działalności Związku uległ rozszerzeniu na dużą część obszaru województwa śląskiego. Pojawiło się też nowe pole dla działalności Związku w przestrzeni między gminami i powiatami a samorządem regionalnym (Sejmik i Zarząd Województwa).

Dodatkowym czynnikiem stała się również nieefektywność dotychczasowego, transgranicznego charakteru struktur Związku. Dokonano statutowego rozdzielenia polskiej i czeskiej strony Związku. Wypracowana została natomiast nowa formuła współpracy transgranicznej. Wymagało to dokonania zasadniczej rewizji statutu Związku.

Od tej pory Związek funkcjonuje już pod obecną nazwą czyli jako Śląski Związek Gmin i Powiatów, w formule stowarzyszenia samorządowego działającego

wyłącznie po polskiej stronie granicy. Ponieważ moment tej zmiany zbiegł się z rokiem, w którym rozpoczął swoje funkcjonowanie samorząd wojewódzki, zastanawiano się, czy dalsze funkcjonowanie Związku w ogóle będzie miało sens. Jednak po parunastu miesiącach doświadczeń okazało się, że zarówno sposób funkcjonowania, jak i kierunki działalności samorządu regionalnego, nie spowodowały zaniku potrzeby działalności Związku.

Zarząd wydał swoje opinie w sprawie m.in.:

- *zaangażowania regionalnych instytucji w przygotowanie do absorpcji programów preakcesyjnych i funduszy strukturalnych Unii Europejskiej;*
- *przekazywania mienia Skarbu Państwa na rzecz powiatów;*
- *finansowania inwestycji oświatowych i przerzucania na gminy kosztów reformy oświatowej.*

Odbyła się Konferencja Regionalna „Reforma oświaty – rola i zadania samorządów i środowisk lokalnych”.

Tymczasem na horyzoncie pojawiał się nowy priorytet i cel postawiony przed Związkiem:

Ze względu na proces akcesji Polski do Unii Europejskiej oraz ogromne potrzeby rozwojowe społeczności lokalnych woj. śląskiego (a także całej społeczności regionalnej), istotnym priorytetem jest przygotowanie gmin i powiatów do kreowania profesjonalnych projektów rozwojowych i pozyskiwanie na nie środków z programów preakcesyjnych i funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. /.../ Prace te nabrały nowej dynamiki w związku z włączeniem się do projektu Zarządu Województwa Śląskiego oraz eksperta przedakcesyjnego Unii Europejskiej przy Marszałku Województwa Śląskiego. Uzgodniono, że zostanie powołana stale działająca sieć komunalnych i powiatowych specjalistów ds. programów Unii Europejskiej (pełna nazwa projektu: „Przygotowanie sieci specjalistów do spraw Unii Europejskiej i programów Unii Europejskiej w gminach i powiatach województwa śląskiego”).

Kto dziś jeszcze pamięta, że istniał taki etat, jak „ekspert przedakcesyjny Unii Europejskiej przy Marszałku Województwa Śląskiego”? Liczba pojedyncza czyli „słownie: jeden”?

Dzisiaj, po latach mogą budzić uśmiech, a nawet zdziwienie pewne ówczesne działania. Wtedy były one jednak okruczem wielkich społecznych problemów. To był także czas wielkich przemian w górnictwie, w tym masowych dobrowolnych odejść tysięcy pracowników:

Zorganizowano spotkanie z przedstawicielami Państwowej Agencji Restrukturyzacji Górnictwa i Katowickiego Oddziału „Ruch” S.A., dotyczące oferty tworzenia nowych miejsc pracy dla odchodzących z kopalń górników.

Niestety, nie udało nam się dotrzeć do żadnych danych statystycznych, które wskazywałyby, czy jakaś grupa byłych górników znalazła pracę w kioskach „Ruchu”...

A kto dziś pamięta taką choćby inicjatywę?

W związku z brakiem możliwości powołania Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych „Małopolska – Śląsk” w oparciu o kapitał założycielski wniesiony przez gminy, odbyła się seria spotkań konsultacyjnych dot. przekształcenia TUW „Małopolska – Śląsk” w Grupę Wzajemności Członkowskiej „Śląsk” działającą w ramach jednego z funkcjonujących Towarzystw Ubezpieczeń Wzajemnych. Po przeprowadzeniu akcji informacyjno-sondazowej wśród gmin nt. intencji powołania GWCz., która wykazała znikome zainteresowanie gmin tym projektem, Zarząd Związku podjął decyzję o zaprzestaniu dalszych działań w tym zakresie.

NA PRZEŁOMIE WIEKÓW (I TYSIĄCLECI...)

Rok 2000 przyniósł jedną zasadniczą zmianę personalną:

W trakcie Zgromadzenia Ogólnego w dn. 17 listopada 2000 r. nastąpiła zmiana Przewodniczącego Związku. Pan Janusz Ogiegło – Prezydent Miasta Jastrzębie Zdrój, członek Zarządu Związku II i III kadencji zastąpił Zygmunta Frankiewicza – Prezydenta M. Gliwice, który zrezygnował z tej funkcji. Pan Zygmunt Frankiewicz pełnił funkcję Przewodniczącego Związku od dn. 8 czerwca 1995 r. do dn. 17 listopada 2000 r.

Podobnie, jak w innych latach wcześniejszych i późniejszych, Związek wydawał opinie w sprawach istotnych dla regionu oraz gmin i powiatów członkowskich. Warto chyba przypomnieć, że właśnie w 2000 r. Zarząd przyjął stanowisko dotyczące projektu ustawy w sprawie aglomeracyjnych związków gmin. Tzw. ustawa aglomeracyjna czekała na uchwalenie przez następne 15 lat, a większość przedkładanych wersji projektu nie spełniała oczekiwań zainteresowanych samorządów. Zresztą ustawa do dziś nie weszła w życie...

Najważniejszym elementem promocji gospodarczej realizowanej przez Związek jest organizacja corocznego Forum Inwestycyjnego SILESIA, które jest cykliczną imprezą seminaryjno-targową organizowaną od 1996 r. przez Śląski Związek Gmin i Powiatów z myślą o potencjalnych inwestorach zagranicznych i krajowych. Jest aktualnie największą imprezą tego typu w województwie śląskim. Forum zgromadziło ok. 150 uczestników, w tym kilkudziesięciu przedstawicieli firm zagranicznych poszukujących nowych możliwości inwestowania kapitału w woj. śląskim. W ramach Forum odbyła się konferencja, wystawa ofert inwestycyjnych oraz wizyty inwestorów w gminach członkowskich Związku. Kolejne VI Forum odbędzie się w 2001 r. na terenie Międzynarodowych Targów Katowickich i zostanie zorganizowane wspólnie z Zarządem Województwa Śląskiego, Międzynarodowymi Targami Katowickimi sp. z o.o. i innymi partnerami regionalnymi.

W roku 2000 Śląski Związek Gmin i Powiatów znacznie poszerzył zakres swojej działalności. Związek zorganizował szereg konferencji, seminariów i warsztatów (11 seminariów i warsztatów), dotyczących programów, funduszy i polityki Unii Europejskiej. Priorytetowym projektem Związku w tej dziedzinie jest projekt edukacyjny pn.: „Przygotowanie sieci specjalistów ds. Unii Europejskiej i programów UE w gminach i powiatach woj. śląskiego”, realizowany przy współdziałaniu Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Uważna lektura sprawozdania za rok 2001 pokazuje wyraźnie trend, który utrzymuje się do dzisiaj – nowych problemów przybywa:

Zarząd przyjął stanowiska i uchwały, które dotyczyły m.in.:

- *braku środków na zadania zlecone wykonywane przez samorząd terytorialny;*
- *budowy odcinka autostrady A1: Gliwice Sośnica - Gorzyczki (Granica Państwa);*
- *planowanych zmian w ustawie o systemie oświaty, dotyczących struktury szkolnictwa ponadgimnazjalnego;*
- *negatywnych skutków dla gmin ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.*

W ramach działalności lobbingowej Związek zorganizował konferencję „Finanse samorządu terytorialnego” z udziałem ówczesnej Wiceminister Finansów Elżbiety Hibner i Przewodniczącego Sejmowej Komisji Finansów Publicznych Mirosława Sekuły. Dane, dotyczące sytuacji finansowej samorządów województwa śląskiego, które zostały zebrane przez Związek, posłużyły do przygotowania stanowiska w sprawie finansów samorządowych.

W ciągu roku Związek kilkakrotnie wypowiadał się na temat sytuacji finansowej gmin i powiatów województwa śląskiego oraz systemu finansowania jednostek samorządu terytorialnego w Polsce.

Konwent Burmistrzów i Wójtów w roku 2001 skupił się na zagadnieniach związanych z wykonywaniem zadań zleconych przez gminy oraz na problemach gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami na terenie małych i średnich gmin.

Ponadto dwukrotnie przyjmowane były stanowiska w sprawie:

- *finansowania Policji i Państwowych Straży Pożarnych,*
- *algorytmu ustalania wysokości dotacji na bieżące funkcjonowanie Powiatowych Urzędów Pracy.*

Zgromadzenie Ogólne przyjęło stanowisko w sprawie utrzymania punktów świetlnych przy drogach krajowych, wojewódzkich i powiatowych.

Priorytetowym projektem Związku było: „Przygotowanie sieci specjalistów ds. Unii Europejskiej i programów UE w gminach i powiatach woj. śląskiego”. Niestety w toku przygotowania do uruchomienia projektu nie udało się pozyskać wsparcia ze strony Urzędu Marszałkowskiego.

Przedmiotem prac Komisji Kultury i Edukacji były problematyka części oświatowej subwencji ogólnej oraz problemy finansowania oświaty, wynikające z niedociągnięć Karty Nauczyciela. Komisja zajmowała się również takimi tematami jak: sposoby postępowania przy likwidacji szkół, a w szczególności sposoby przenoszenia uczniów i nauczycieli.

W 2001 roku została uruchomiona całkowicie nowa strona internetowa Związku pod domeną www.silesia.org.pl. Strona zawiera kompleksowe informacje o działalności organizacji, jak i podstawowe informacje o gminach i powiatach członkowskich Związku.

I jeszcze coś z gatunku ówczesnej egzotyki:

W związku ze zbliżającymi się ku końcowi negocjacjami pomiędzy Rządem Polskim, a przedstawicielami Federacji Rosyjskiej oraz Koncernu Gazprom w sprawie przebiegu drugiej nitki gazociągu jamalskiego przez Polskę do Europy Południowej, nasz Związek wspólnie ze Stowarzyszeniem Gmin i Powiatów Małopolski postanowiły zwrócić się z apelem do Premiera i Rządu RP o budowę drugiej nitki gazociągu możliwie najbliżej Katowic i Krakowa. W apelu stwierdzono, że budowa nowego gazociągu w pobliżu aglomeracji śląskiej i krakowskiej, w których żyje ok. 10 mln. ludności Polski, ma ogromne znaczenie strategiczne dla rozwoju Polski i obydwu regionów. Budowa gazociągu w promieniu 100 km od Krakowa i Katowic poprawiłaby zaopatrzenie w gaz, stworzyłaby nowe miejsca pracy, poprawiła infrastrukturę i uatrakcyjniła obydwa regiony dla nowych inwestorów. Apel został ogłoszony na konferencjach prasowych w Katowicach i Krakowie.

NIEPOKOJĄCE TRENDY

Rok 2002 przyniósł, niestety, niespodziewane uderzenie w Związek:

Związek został pozbawiony skutecznej formy wywierania wpływu na decyzje władz centralnych, jaką stanowił udział przedstawiciela Zarządu Związku w pracach Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego RP. Uczestnictwo przedstawiciela Związku w składzie Komisji było sukcesem Związku, osiągniętym dzięki współpracy z innymi samorządowymi organizacjami regionalnymi i lokalnymi na forum Federacji Związków Gmin i Powiatów RP, umożliwiającym wyraźne artykułowanie potrzeb i problemów samorządu terytorialnego wobec władz państwowych. W przyjętym w dniu 5 lutego 2002r. rozporządzeniu Rady Ministrów Federacja Związków Gmin i Powiatów RP została pozbawiona reprezentacji w składzie KWRiST, tym samym Związek stracił możliwość reprezentowania interesów samorządów lokalnych poprzez bezpośredni udział przedstawiciela w pracach Komisji.

A oto wybrane zagadnienia ze sprawozdania za 2002 rok:

Zarząd podejmował stanowiska i uchwały m.in. w sprawach:

- *planowanych zmian w systemie ochrony zdrowia;*
- *działań Wojewody Śląskiego dotyczących zmniejszenia niektórym powiatom kwoty dotacji celowej na utrzymanie domów pomocy społecznej;*
- *planów zmiany systemu finansowania ochrony środowiska oraz likwidacji WFOŚiGW;*
- *aktualnej sytuacji gmin górniczych w świetle przyjętego przez Rząd programu restrukturyzacji górnictwa.*

Ponowiono także stanowisko w sprawie nieterminowego dokonywania zwrotów wydatków poniesionych przez gminy na zakup energii elektrycznej oraz utrzymanie punktów świetlnych przy drogach krajowych i wojewódzkich.

Z początkiem 2002 r. Związek zakończył realizację I edycji projektu edukacyjnego „Przygotowanie sieci specjalistów ds. Unii Europejskiej w gminach i powiatach województwa śląskiego”. Uczestnicy pierwszej edycji projektu działają w ramach nowopowołanej Komisji ds. Unii Europejskiej. Utworzono stale działającą „Sieć specjalistów ds. Unii Europejskiej” przy pomocy internetu na bazie serwera Śląskiego Związku Gmin i Powiatów. Sieć działa na zasadzie zamkniętej bazy informacji, do której, przy pomocy uzyskanego hasła, dostęp mają osoby wykształcone w ramach I edycji projektu edukacyjnego.

Śląski Związek Gmin i Powiatów wspomagał gminy i powiaty w aplikowaniu o fundusze unijne, prowadził doradztwo z zakresu programów pomocowych Unii Europejskiej i pomagał w zdobywaniu informacji na temat dostępnych dla samorządów lokalnych Śląska programów UE.

W związku z rozpoczęciem nowej, czwartej już kadencji samorządowej Śląski Związek Gmin i Powiatów wydał tzw. Teczke Radnego skierowaną do wszystkich nowowybranych radnych gmin i powiatów. W teczce obok informacji o działalności Związku i listy gmin oraz powiatów województwa śląskiego, znalazło się specjalnie na ten cel przygotowane opracowanie „Vademecum Radnego. Prawo Samorządu Lokalnego”. Gminy i powiaty aktywnie włączyły się w to przedsięwzięcie, załączając do przekazanych na inauguracyjną sesję rady teczek swoje materiały. Teczka ta okazała się przydatnym narzędziem, służącym przygotowaniu nowych radnych do ich obowiązków.

Rok 2003 przyniósł bardzo znaczącą zmianę personalną w Związku:

W związku z nową kadencją samorządu terytorialnego, Zgromadzenie Ogólne dokonało wyboru nowych władz Związku. Przewodniczącym Związku został jednogłośnie wybrany Zygmunt Frankiewicz – Prezydent Miasta Gliwice, który pełnił już wcześniej funkcję Przewodniczącego Związku w latach 1995 – 2000.

Jednak nie tylko z tego powodu sprawozdanie za 2003 rok jest ciekawą lekturą. Jest ono też obrazem niepokojącego trendu, który od lat nasila się w naszym kraju – przede wszystkim postępującego chaosu legislacyjnego. Można to oczywiście położyć na karb nowego impulsu nadanego przez nowy Zarząd Związku, ale z całą pewnością nie tłumaczy on wszystkiego. Jeśli w poprzednich latach w ciągu roku podejmowano kilka, czasem kilkanaście uchwał i stanowisk wobec różnego rodzaju projektów, ustaw, zmian prawnych, to w 2003 roku:

Zarząd przyjął łącznie aż 41 stanowisk, które dotyczyły m.in. następujących spraw:

- *obniżających się dochodów gmin i miast na prawach powiatu województwa śląskiego oraz niedoszacowania zadań zleconych z zakresu administracji rządowej;*
- *skutków finansowych dla gmin i powiatów województwa śląskiego, wynikających z nowelizacji ustawy o podatkach i opłatach lokalnych;*
- *projektu ustawy o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006;*
- *systemu finansowania oświaty;*
- *funkcjonowania administracji publicznej, w tym samorządu terytorialnego w warunkach chaosu legislacyjnego;*

- sytuacji finansowej gmin i powiatów województwa śląskiego oraz systemu finansowania jednostek samorządu terytorialnego;
- sytuacji gmin górniczych w świetle przyjętego przez Rząd programu restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce na lata 2003-2006;
- zaległych wypłat dla pracowników służby zdrowia.

Zarząd Związku wypowiadał się w obronie interesów samorządów lokalnych również poprzez artykuły publikowane w Dzienniku Zachodnim, m.in. „Wójtowie myślą za Wojewodę” (streszczenie stanowiska w sprawie pilnej potrzeby reorientacji programów restrukturyzacyjnych) czy „Znów kosztem gmin” (prezentacja stanowiska w sprawie projektu ustawy o restrukturyzacji górnictwa).

Związek przeprowadził szeroką akcję ankietową, obejmującą wszystkie gminy województwa śląskiego. Zebrane zostały dane dot. skutków zaniżonych dochodów gmin i miast wypełniających zadania będące konstytucyjnym obowiązkiem Państwa lub inne zadania zlecone. Na ich podstawie opracowane zostało stanowisko w sprawie obniżających się dochodów gmin i miast oraz niedoszacowania zadań zleconych z zakresu administracji rządowej.

O narastających niepokojących trendach możemy przeczytać w podsumowaniu Sprawozdania:

W obliczu lawinowo narastających trudności w bieżącej działalności administracji samorządowej, spowodowanych m.in. rosnącym chaosem legislacyjnym Związek występował w obronie interesów śląskich samorządów. Zarząd Związku znacznie częściej niż w latach poprzednich podejmował stanowiska i formułował opinie, odnosząc się w nich do problemów wynikających z tworzonych norm prawnych, których jakość jest na ogół niska, co powoduje, iż władzom samorządowym coraz trudniej jest prowadzić działalność o prawdziwie samorządowym charakterze. W swoich apelach Zarząd Związku zwracał uwagę na czynniki destabilizujące działalność jednostek samorządu terytorialnego i wprost ograniczające samorządność. Przedmiotem stanowisk były kwestie dot. zwiększania obowiązków ciążących na samorządach poprzez przerzucanie zadań i kompetencji ciążących dotychczas na administracji rządowej, przy jednoczesnej pogarszającej się z roku na rok sytuacji finansowej samorządów lokalnych.

W obliczu akcesji Polski do Unii Europejskiej szczególną wagę Związek przywiązywał do możliwości poszerzania wiedzy i umiejętności w zakresie korzystania przez samorzady lokalne ze środków Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności (ze zwróceniem uwagi na praktyczną umiejętność przygotowywania wniosków do programów UE).

CORAZ WIĘCEJ LAT, CORAZ WIĘCEJ PROBLEMÓW...

Rok 2004 w historii Polski na zawsze będzie się kojarzył ze wstąpieniem do Unii Europejskiej. W działalności Związku nie jest to aż tak widoczne w sprawozdaniach, bo działania związane z akcesją Związek rozpoczął już dużo wcześniej.

W roku 2004 odbyły się następujące seminaria, szkolenia i spotkania:

- *„Małe i duże projekty infrastrukturalne”;*
- *„Projekty liniowe finansowane ze środków UE”;*
- *Spotkanie z przedstawicielem Banku Gospodarstwa Krajowego nt. Funduszu Rozwoju Inwestycji Komunalnych;*
- *Seminarium nt. procedur FIDIC w projektach unijnych;*
- *„Europejski Fundusz Społeczny”;*
- *Seminarium nt. wyboru projektów i błędów we wnioskach składanych do ZPORR;*
- *„Władze lokalne w procesie pozyskiwania Funduszy Strukturalnych – doświadczenia walijskie” (w ramach współpracy z Walijskim Stowarzyszeniem Władz Lokalnych);*
- *„Studium wykonalności”.*

Tymczasem wspomniany w poprzednim rozdziale niepokojący trend utrzymał się. Narastała liczba problemów, którymi Związek musiał się zająć:

W roku 2004 Zarząd Związku przyjął łącznie 37 stanowisk, m.in.:

- *Zarząd kilkakrotnie w ciągu roku przyjmował stanowiska ws. pozaprawnych działań Rządu, zmierzających do odebrania samorządom wpływu na powiatowe fundusze gospodarki zasobem geodezyjnym i kartograficznym oraz tendencji centralistycznych w odniesieniu do zasobu geodezyjnego i kartograficznego;*
- *stanowisko ws. zamiaru odebrania wojewódzkim funduszom ochrony środowiska i gospodarki wodnej osobowości prawnej i włączenia ich do struktur Narodowego Funduszu; do stanowiska Zarządu zostały załączone uchwały 53 jednostek samorządu lokalnego województwa śląskiego, wyrażające protest wobec likwidacji WFOŚiGW;*
- *stanowisko ws. nieprzygotowania przez rząd zmiany systemu wypłacania świadczeń rodzinnych;*
- *kwestia postanowień kuratorów oświaty w sprawie decyzji jednostek samorządu terytorialnego o likwidacji szkół;*
- *dwukrotnie Zarząd przyjmował stanowiska w sprawie niekorzystnych dla samorządów rozwiązań zawartych w projekcie ustawy o ochronie praw*

lokatorów oraz negatywnych skutków finansowych tych rozwiązań dla budżetów jst;

- *opłaty z tytułu korzystania z autostrady A-4 na obszarze Aglomeracji Górnośląskiej;*
- *stanowisko ws. bezpośrednich wyborów starostów powiatów i marszałków województw;*
- *stanowisko ws. najistotniejszych problemów w systemie ochrony zdrowia (w obliczu zapowiadanych zmian systemowych);*
- *stanowisko ws. systemu oświaty w Polsce (w tym przeprowadzone badanie ankietowe pokazujące wzrastający z roku na rok poziom dofinansowania przez samorządy lokalne zadań z zakresu oświaty i wychowania);*
- *stanowisko ws. kompetencyjnego podporządkowania policji oraz innych straży, inspekcji i służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny powiatom i miastom na prawach powiatu.*

Podsumowanie sprawozdania nie pozostawiało złudzeń:

W obliczu lawinowo narastających trudności w bieżącej działalności administracji samorządowej, spowodowanych m.in. rosnącym chaosem legislacyjnym, Związek występował w obronie interesów śląskich samorządów.

Szczególna uwaga w działalności Związku w roku 2004 poświęcona została problematyce finansowania i organizowania oświaty w Polsce.

W roku 2005 Zarząd Związku przyjął łącznie 27 stanowisk. Pozornie mogłoby się wydawać, że sytuacja uległa poprawie, ale to tylko pozory.

Świadczy o tym choćby to, że w 2005 roku Zarząd Związku uznał, że problemem „szczególnej wagi” jest ta sama dziedzina, co rok wcześniej:

Szczególna uwaga poświęcona została problematyce finansowania i organizowania oświaty w Polsce. Ważne działania Związku w tym zakresie związane były m.in. z nowymi regulacjami ustawy o systemie oświaty, dotyczącymi przekazywania samorządom lokalnym w sposób nieodpowiedzialny i nieprzemyślany - bez zapewnienia odpowiednich środków finansowych - zadania związanego z wypłatą stypendiów socjalnych dla uczniów.

Istotną kwestią podnoszoną przez Zarząd Związku w pismach i stanowiskach, których adresatem był zarówno Rząd, Parlament RP, jak i administracja rządowa w województwie oraz samorządu województwa były problemy i bariery skutecznie utrudniające pozyskiwanie środków unijnych przez samorządy terytorialne. Zarząd przyjął stanowisko w sprawie opóźnień dotyczących przekazywania przez Rząd RP środków unijnych,

Stanowiska przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne dotyczyły m.in. niezbędnych zmian w systemie oświaty, pilnej potrzeby działań naprawczych w systemie ochrony zdrowia, regulacji prawnych w zakresie gospodarki przestrzennej oraz systemu wdrażania Funduszy Strukturalnych w Polsce.

Związek prowadził także lobbing w Parlamencie RP dotyczący utrzymania korzystnych dla samorządów rozwiązań rządowego projektu ustawy o odpadach, dających gminom większe możliwości w zakresie dysponowania odpadami. Po uchwaleniu przez Sejm ustawy zawierającej niekorzystne dla samorządów rozwiązania, wskutek działań Związku Senat wniósł do ustawy poprawki w całości odzwierciedlające zgłoszone propozycje zmian. Pomimo działań podjętych przez Związek poprawki Senatu zostały przez Sejm odrzucone.

W działaniach lobbingowych na rzecz samorządu nawet zwycięstwo nigdy nie jest pełne. Zawsze pozostaje niedosyt z osiągniętego, nawet korzystnego kompromisu. Tym bardziej warto ze sprawozdań Związku odnotować te miłe chwile:

Wśród przyjętych dokumentów wymienić należy także stanowisko ws. pobierania opłat przez organy Inspekcji Sanitarnej za czynności związane z wydawaniem opinii i uzgodnień w toku prowadzonego postępowania administracyjnego. Po zapoznaniu się ze stanowiskiem Główny Inspektor Sanitarny stwierdził, iż w świetle obowiązujących przepisów nie ma podstaw do obciążania organów administracji samorządowej opłatami za powyższe czynności, a postępowanie wojewódzkich organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w tej sprawie było nieprawidłowe i zostanie zweryfikowane zgodnie z oczekiwaniami przedstawionymi w stanowisku.

I jeszcze jeden miły akcent:

W roku 2005 przypadła 15. rocznica restytucji samorządu terytorialnego w Polsce. Z tej okazji Zarząd podjął się analizy zmieniających się warunków funkcjonowania samorządów lokalnych - zarówno prawnych, jak i finansowych, jak również zaprezentowania pozytywnych efektów reformy samorządowej. Podczas Zgromadzenia Ogólnego zostały zaprezentowane zdjęcia ukazujące najważniejsze inwestycje, zmieniające obraz gmin naszego województwa.

LATA PŁYNĄ – NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY WCIĄŻ TE SAME

Mam nadzieję, że Czytelnicy wybaczą, że teraz będzie trochę w telegraficznym skrócie, ze względu na ograniczoną objętość tej publikacji.

2006 rok – 34 opinie i stanowiska czyli znowu wzrost wynikający z narastających problemów. A te problemy? Zarówno stare, jak i nowe.

Istotną kwestią były problemy i bariery skutecznie utrudniające pozyskiwanie środków unijnych przez samorzady terytorialne.

Przyjęto m.in. stanowisko w sprawie obciążania realizacji zadań publicznych wykonywanych przez samorzady podatkiem VAT.

Po raz kolejny przyjęto stanowisko w sprawie stypendiów socjalnych dla uczniów.

Wydana została opinia w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej.

To była wyjątkowo poważna sytuacja, gdy pojawiła się groźba, że część szpitali i przychodni w starych budynkach może nagle kwalifikować się do zamknięcia wręcz z dnia na dzień. Sprawa będzie się wlokła jeszcze bardzo długo...

Odbyło się spotkanie przedstawicieli samorządów lokalnych z Dyrekcją Oddziału PKP dotyczące przejęcia budynków dworców kolejowych w woj. śląskim.

Ten proces wciąż trwa. Kilka przedsięwzięć dot. przejęcia budynków dworców kolejowych lub też uzgodnienia w innej formie współpracy między samorządem a PKP zakończyło się pomyślnie, ale w wielu innych wypadkach procesy te potrwać jeszcze zapewne latami.

W związku z pojawiającymi się informacjami o zamierzeniach Rządu zniesienia bezpośrednich wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów Zgromadzenie Ogólne przyjęło protest w tej sprawie ostro krytykując takie plany.

Utrudnienia w procedurach związanych z dotacjami unijnymi, zmiany w gospodarce odpadami, przerzucanie zadań i kompetencji spoczywających dotychczas na administracji rządowej na samorzady itd. itd. – to wszystko było nadal głównym tematem prac podejmowanych przez Związek w 2007 r.

Wydarzył się także kataklizm – huraganowy wiatr:

Związek prowadził akcję pomocy na rzecz gmin Powiatu Częstochowskiego, które ucierpiały w trakcie kataklizmu pogodowego w lipcu 2007 r. Związek koordynował akcję przekazywania środków finansowych przez gminy i powiaty województwa śląskiego poszczególnym gminom, które ucierpiały w wyniku kataklizmu, aby środki finansowe zostały przekazane w miarę równomiernie do miejsc, gdzie pomoc ta była najbardziej potrzebna. Całkowita kwota pomocy udzielonej przez jednostki samorządu lokalnego woj. śląskiego, zmobilizowanej przez Związek dla gmin uszkodzonych wyniosła ponad 2,7 mln zł. Po raz kolejny (poprzednia taka akcja na dużą skalę miała miejsce w roku 1997 w związku z wielką powodzią) Związek okazał się organizacją pomocy wzajemnej dla gmin i powiatów.

W 2008 roku Związek przyjął 36 stanowisk, m.in. dotyczących:

- *kompleksowego systemu gospodarki odpadami, w którym gmina będzie właścicielem odpadów;*
- *uwłaszczenia gmin majątkiem Skarbu Państwa użytkowanym przez PKP;*
- *nieuzasadnionych nadmiernych obciążeń finansowych samorządów, związanych z utrzymaniem infrastruktury drogowej;*
- *ustawowego obowiązku przejmowania przez gminy dróg zastąpionych nowowynbudowanym odcinkiem drogi.*

Związek włączył się w przygotowania Europejskiego Kongresu Gospodarczego (EEC). Związek został jednym z partnerów przedsięwzięcia. EEC stała się, zgodnie z założeniem, jedną z największych imprez biznesowych organizowanych w Europie Środkowej, a także miejscem dialogu i debaty o kształcie europejskiej gospodarki.

Z doraźnych spraw, w których Związek czuł się w obowiązku interweniować, była kwestia narastających problemów w relacjach gmin z przedsiębiorstwem energetycznym ENION (próby narzucania przez ENION gminom niekorzystnych umów, obciążania gmin kosztami utrzymania i eksploatacji urządzeń oświetleniowych stanowiących majątek przedsiębiorstwa energetycznego, odmowy przedstawienia przez przedsiębiorstwo energetyczne kalkulacji kosztów utrzymania urządzeń oświetleniowych). Zarząd powołał specjalny Zespół ds. Oświetlenia w Gminach, składający się z przedstawicieli gmin objętych zakresem działania ENION-u.

Sprawozdanie za 2009 r. jasno stawia akcenty. Związek dużo uwagi poświęcił sprawom oświatowym. Podejmowane były intensywne działania lobbingowe w celu zmiany przepisów Karty Nauczyciela dotyczących obowiązku dopłat przez samorządy do średnich wynagrodzeń nauczycieli. Ponadto Związek poruszał sprawę

dopłat do szkół i innych placówek niepublicznych w kontekście braku możliwości kontrolowania działalności tych placówek, które wykorzystują dotacje w sposób niewłaściwy (problem ten do dzisiaj nie został do końca wyjaśniony).

Ogłaszane są stanowiska w sprawach ciągnących się od lat, jak potrzeba pilnej zmiany regulacji prawnych dotyczących gospodarki odpadami, a także w sprawach nagłych, jak ograniczanie kolejowych przewozów regionalnych w województwie śląskim czy ograniczenia możliwości zadłużania JST wynikającego z tzw. indywidualnego wskaźnika zadłużenia.

Nowością było szkolenie „Jak zorganizować przetarg na zakup energii elektrycznej – aspekty ekonomiczne i rynkowe”, które pozwoliło wielu gminom zaoszczędzić naprawdę duże pieniądze wydawane corocznie z budżetu.

Z drobniejszych, ale przyjemnych akcentów warto chyba przypomnieć, że w 2009 r. Związek wydał album „20 lat Restytucji Samorządu Terytorialnego w Polsce”.

W 2010 roku większość z przyjętych przez Związek stanowisk dotyczyła pilnych, systemowych zmian w istotnych dziedzinach, które generują dla gmin i powiatów ogromne koszty, m.in.:

- *oświaty (stanowisko w sprawie likwidacji ustawy Karta Nauczyciela);*
- *ochrony zdrowia (stanowisko w sprawie krytycznej sytuacji w tym systemie);*
- *gospodarki odpadami;*
- *gospodarki mieszkaniowej (w sprawie odszkodowań, które ciążą na gminie na podstawie ustawy o ochronie praw lokatorów.*

Związek zajmował się także problemem zapowiadanej odpłatności za przejazd autostradami na odcinkach aglomeracyjnych, przyjmując kilkakrotnie stanowiska w tej sprawie oraz zwracając się do parlamentarzystów śląskich o interwencję.

Związek zorganizował obchody 20-lecia restytucji samorządu terytorialnego w Polsce. W historycznej Sali Sejmu Śląskiego odbyła się specjalna konferencja, którą swym honorowym patronatem objął ówczesny Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej śp. Lech Kaczyński.

I tym sposobem wkroczyliśmy w obecną dekadę...

Z CZYM WKRACZAMY W KOLEJNE ĆWIERĆWIECZE?

Obecna dekada przyniosła nasilenie negatywnych zjawisk, grożących podstawom finansowym działania samorządu terytorialnego. Znalazło to odbicie w liczbie stanowisk przyjmowanych przez Związek. Dla przykładu: w roku 2011 - 55 stanowisk, w 2013 - 52, w 2014 - „tylko” 35 (to z powodu jesiennej kampanii wyborczej do samorządów), ale w 2015 już znowu aż 50 stanowisk.

Większość z nich dotyczyła konieczności przeprowadzenia pilnych, systemowych zmian w istotnych dziedzinach związanych z działalnością samorządów lokalnych, które generują dla gmin i powiatów ogromne koszty, bez możliwości realnego wpływu na ich funkcjonowanie, tj. oświaty, ochrony zdrowia, gospodarki odpadami i gospodarki mieszkaniowej.

Związek wypowiadał się także m.in. w sprawie prezydenckiego projektu ustawy o wzmocnieniu udziału mieszkańców w działaniach samorządu terytorialnego, o współdziałaniu gmin, powiatów i województw, w sprawie konieczności nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, finansowania przez gminy oświetlenia dróg krajowych usytuowanych na ich terenie, w sprawie opłat za usługi świadczone przez przedszkola, dla których organem prowadzącym jest gmina.

Rok 2011 był rokiem jubileuszu 20-lecia ŚZGiP. Z tej okazji została wydana książka pt. „Dwa światy... (Samorządowy thriller z elementami horroru)”. Jej intencją było udokumentowanie w przystępnej formie ponad 20-letniej działalności samorządu, w tym również pokazanie prawdziwych uwarunkowań i trudu pracy samorządowej. Do końca I kwartału 2012 r. Związek rozdystrybuował ok. 1.200 egzemplarzy.

Sprawozdanie za 2011 r. jasno postawiło sprawę. *Główną misją było wypracowanie koncepcji zmniejszenia lawinowo narastających kosztów w dziedzinie oświaty.*

Sporo pracy kosztował też prezydencki projekt ustawy o współdziałaniu w samorządzie terytorialnym na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego.

Od momentu pojawienia się pierwszej wersji projektu (w tej pierwszej wersji tytuł projektu ustawy brzmiał: o wzmocnieniu udziału mieszkańców w działaniach samorządu terytorialnego, o współdziałaniu gmin, powiatów i województw) Związek prowadził działania, których celem było niedopuszczenie do przyjęcia ustawy w zaproponowanym kształcie. Po uwzględnieniu niektórych postulatów zgłaszanych przez samorządy, w projekcie skierowanym do Sejmu największy sprzeciw budziły propozycje dotyczące braku wymogu minimalnej

frekwencji w referendum tematycznym oraz braku określenia dopuszczalnego zakresu przedmiotowego referendum tematycznego (pierwszy projekt ustawy zawierał znacznie więcej niebezpiecznych dla stabilności samorządu przepisów). W ramach szerokich działań Związku w tym zakresie odbyły się w Pałacu Prezydenckim dwa spotkania przedstawiciela Śląskiego Związku Gmin i Powiatów w sprawie prezydenckiego projektu ustawy.

Związek odniósł się także do problemów społecznych związanych z planowaną przez rząd likwidacją kopalń, a także z zabezpieczeniem zdrowia i życia mieszkańców w kontekście zwrotu w 2014 r. przez Śląski Oddział NFZ do Centrali aż 200 mln zł niewykorzystanych środków.

I tak oto dotarliśmy do sprawozdania za rok 2015... Jest to z całą pewnością sprawozdanie z działalności w roku szczególnym:

Początek roku 2015 zbiegł się z początkiem nowej kadencji samorządowej i dużymi zmianami w części gmin i powiatów.

Rok 2015 był też ważny dla Związku - zmiana władz nastąpiła również w Śląskim Związku Gmin i Powiatów. Po 20 latach z funkcji Przewodniczącego Związku zrezygnował p. Zygmunt Frankiewicz - Prezydent Miasta Gliwice. Od 15 maja 2015 r. Związkowi przewodniczy p. Jacek Krywult - Prezydent Miasta Bielsko-Biała, wieloletni członek Zarządu Związku oraz Zastępca Przewodniczącego Związku.

Ubiegły rok był również wyjątkowy z tego względu, iż obchodzony był jubileusz 25-lecia odrodzenia samorządu terytorialnego w Polsce.

Ale odświeżony nastrój nie zdominował codziennej pracy Związku. Możemy z całą pewnością stwierdzić, że aktywność Związku nie była niższa niż w latach ubiegłych.

Wymiernym sukcesem Związku w roku 2015 był powrót po wielu latach do Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Było to możliwe dzięki dużej aktywności Ogólnopolskiego Porozumienia Organizacji Samorządowych (OPOS), zainicjowanego m.in. przez Związek w roku 2013. Przewodniczący Związku, p. Jacek Krywult został wskazany jako przedstawiciel OPOS w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

Zarząd Związku prowadził aktywne działania na rzecz ochrony interesów gmin i powiatów członkowskich. Działania te podejmowane były w stosunku do władz centralnych oraz w odniesieniu do władz regionalnych i realizowane były w różnorodnych formach. Zarząd analizował problemy istotne z punktu widzenia samorządów lokalnych oraz formułował wnioski i opinie, które były kierowane następnie do Prezydenta RP, Parlamentu, Rządu, poszczególnych Ministrów,

centralnych urzędów administracji państwowej, Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz do Wojewody i Marszałka Województwa Śląskiego.

Organy statutowe przyjęły 50 stanowisk. Większość dotyczyła coraz większych z roku na rok obciążeń finansowych samorządów lokalnych. Zwracano także uwagę na konieczność przeprowadzenia pilnych, systemowych zmian w istotnych dziedzinach związanych z działalnością samorządów lokalnych, które generują dla gmin i powiatów zbyt duże koszty, bez możliwości realnego wpływu na ich funkcjonowanie, tj. oświaty, gospodarki mieszkaniowej. Zarząd przedłożył szereg istotnych propozycji zmian przepisów (np. ws. płacenia „samemu sobie” podatków i opłat przez jednostki samorządu terytorialnego).

Tytułem pewnej pointy warto chyba zacytować jedno zdanie ze sprawozdania jeszcze za 2014 rok: „W obliczu piętrzących się trudności w zarządzaniu usługami publicznymi i funkcjonowaniu samorządów lokalnych, wynikających z generalnego chaosu legislacyjnego (w tym zwłaszcza z dysfunkcji prawa samorządowego, które podlega wielokrotnym, przypadkowym i doraźnym zmianom), Zarząd wystąpił do Prezesa Rady Ministrów z wnioskiem o dokonanie całościowego przeglądu prawa samorządowego”.

W 2015 r. przyjęto m.in. „25 postulatów samorządowych na XXV-lecie odrodzonego samorządu terytorialnego”.

Czy dojdzie do owego całościowego przeglądu prawa samorządowego? Czas pokaże...

OJCOWIE ZAŁOŻYCIELE ZWIĄZKU

p. GERARD HAJDA – b. Prezydent Zabrze
p. PIOTR MADEJA – b. Prezydent Siemianowic Śląskich
p. ANDRZEJ ŻYDEK – pierwszy Przewodniczący Związku, b. Prezydent Piekar Śląskich
p. ZYGMUNT ŻYMEŁKA – b. Prezydent Rudy Śląskiej

LISTA PRZEWODNICZĄCYCH ZWIĄZKU

	Imię i nazwisko, stanowisko	Okres pełnienia funkcji Przewodniczącego Związku
1.	p. Andrzej Żydek pierwszy Przewodniczący Związku <i>b. Prezydent Piekar Śląskich</i>	do 28 VI 1991 r.
2.	p. Janusz Paczocha <i>b. Prezydent Bytomia</i>	od VI 1991 r. do VI 1995 r.
3.	p. Zygmunt Frankiewicz <i>Prezydent Gliwic</i>	od VI 1995 r. do XI 2000 r. oraz od II 2003 r. do V 2015 r.
4.	p. Janusz Ogiegło <i>b. Prezydent Jastrzębia-Zdroju</i>	od XI 2000 r. do II 2003 r.
5.	p. Jacek Krywult <i>Prezydent Bielska-Białej</i>	od V 2015 r.

SKŁADY ZARZĄDÓW ZWIĄZKU W LATACH 1991-2016

I KADENCJA (od czerwca 1991 r do czerwca 1995 r.)
<ol style="list-style-type: none">1. Janusz Paczocha – Prezydent Bytomia, Przewodniczący Związku2. Marek Dmitriew – Zastępca Burmistrza Lublińca3. Roman Flak – Prezydent Zawiercia4. Jan Huzarewicz – Prezydent Żor5. Jan Kuliga – Prezydent Raciborza6. Edward Maniura – Burmistrz Woźnik7. Krystyna Rawska – Prezydent Świętochłowic8. Jerzy Śmiałek – Prezydent Katowic9. Janusz Wądołowski – Burmistrz Kietrza10. Zygmunt Żymełka – Prezydent Rudy Śląskiej
II KADENCJA (od czerwca 1995 r. do września 1999 r.)
<ol style="list-style-type: none">1. Zygmunt Frankiewicz – Prezydent Gliwic, Przewodniczący Związku2. Wojciech Boroński – Wiceprezydent Katowic3. Michał Czarski – Prezydent Sosnowca4. Edward Dudkowiak – Wójt G. Chybie, woj. bielskie5. Dariusz Kaśków – Burmistrz Głubczyc, woj. opolskie6. Henryk Krzyżowski – Burmistrz Pszczyny7. Edward Maniura – Burmistrz Woźnik, woj. częstochowskie8. Józef Niewdana – Burmistrz Sławkowa9. Janusz Ogiegło – Prezydent Jastrzębia Zdroju
III KADENCJA (od września 1999 r. do lutego 2003)
<ol style="list-style-type: none">1. Zygmunt Frankiewicz – Prezydent Gliwic, Przewodniczący Związku do listopada 2000 r.2. Janusz Ogiegło – Prezydent Jastrzębia-Zdroju, Przewodniczący Związku od listopada 2000 r.3. Wojciech Boroński – Przewodniczący Rady M. Katowice4. Ryszard Chachulski – Starosta Powiatu Myszkowskiego5. Edward Dudkowiak – Wójt G. Chybie6. Ludwik Jagoda – Burmistrz Bierunia7. Andrzej Markowiak – Prezydent Raciborza8. Marek Piekarski – Wiceprezydent Częstochowy9. Stefan Ryt – Wójt G. Kobiór10. Jan Tomalka – Wójt G. Boronów11. Roman Urbańczyk – Prezydent Zabrze12. Eugeniusz Wycisło – Starosta Powiatu Mikołowskiego

13. Stanisław Wieczorek –Burmistrz Miasteczka Śląskiego

od grudnia 1999 r.:

Michał Czarski – Prezydent Sosnowca

Bogdan Traczyk – Prezydent Bielska-Białej

IV KADENCJA (od lutego 2003 r. do maja 2007 r.)

1. Zygmunt Frankiewicz – Prezydent Gliwic
2. Wojciech Boroński – Radny Miasta Katowice
3. Zdzisław Bylok – Wójt Jaworza
4. Ryszard Chachulski – Starosta Powiatu Myszkowskiego
5. Adam Fudali – Prezydent Rybnika,
6. Kazimierz Górski – Prezydent Sosnowca
7. Ludwik Jagoda - Burmistrz Bierunia
8. Czesław Jakubek – Burmistrz Sośnicowic
9. Józef Kazik – Burmistrz Lublińca
10. Jacek Krywult – Prezydent Bielska-Białej
11. Damian Mrowiec - Starosta Powiatu Rybnickiego
12. Stefan Ryt – Wójt Kobióra
13. Stanisław Wieczorek - Burmistrz Miasteczka Śląskiego
14. Krzysztof Wójcik – Prezydent Bytomia
15. Tadeusz Wrona – Prezydent Częstochowy

V KADENCJA (od 25 maja 2007 r. do maja 2011 r.)

1. Zygmunt Frankiewicz – Prezydent Gliwic
2. p. Zdzisław Bylok – Wójt Jaworza
3. Piotr Czarnynoga – Starosta Bieruńsko-Lędziński
4. Ireneusz Czech – Wójt Kochanowic
5. Adam Fudali – Prezydent Rybnika
6. Kazimierz Górski – Prezydent Sosnowca
7. Czesław Jakubek – Burmistrz Sośnicowic
8. Piotr Koj – Prezydent Bytomia
9. Józef Korpak – Starosta Tarnogórski
10. Jacek Krywult – Prezydent Bielska-Białej
11. Stefan Ryt – Wójt Kobióra
12. Antoni Szlagor – Burmistrz Żywca
13. Piotr Uszok – Prezydent Katowic
14. Tadeusz Wrona – Prezydent Częstochowy
15. Adam Zając – Wójt Kłomnice

VI KADENCJA (od 20 maja 2011 r. do maja 2015 r.)

1. Zygmunt Frankiewicz – Prezydent Gliwic, Przewodniczący Związku
2. Zdzisław Bylok – Wójt Jaworza
3. Ireneusz Czech – Wójt Kochanowic
4. Lucyna Ekkert – Starosta Tarnogórski
5. Adam Fudali – Prezydent Rybnika
6. Kazimierz Górski – Prezydent Sosnowca;
7. Henryk Jaroszek – Starosta Mikołowski
8. Waław Kęska – Burmistrz Pyskowic
9. Jacek Krywult – Prezydent Bielska-Białej
10. Małgorzata Mańka-Szulik – Prezydent Zabrze
11. Krzysztof Matyjaszczyk – Prezydent Częstochowy
12. Stefan Ryt – Wójt Kobióra
13. Krystyna Siejna – Z-ca Prezydenta Katowic
14. Antoni Szlagor – Burmistrz Żywca
15. Adam Zając – Wójt Kłomnic

Od listopada 2012 r. p. Lucynę Ekkert – Starostę Tarnogórskiego zastąpił p. Bernard Bednorz – Starosta Bieruńsko-Lędziński

VII KADENCJA (od maja 2015 r.)

1. Jacek Krywult – Prezydent Bielska-Białej, Przewodniczący Związku
2. Bernard Bednorz – Starosta Bieruńsko-Lędziński
3. Marian Błachut – Burmistrz Czechowic-Dziedzic
4. Ireneusz Czech – Wójt Kochanowic
5. Grażyna Dziedzic – Prezydent Rudy Śląskiej
6. Zygmunt Frankiewicz – Prezydent Gliwic
7. Anna Grygierek – Burmistrz Strumienia
8. Henryk Jaroszek – Starosta Mikołowski
9. Waław Kęska – Burmistrz Pyskowic
10. Mieczysław Kieca – Prezydent Wodzisławia Śląskiego
11. Piotr Kuczera – Prezydent Rybnika
12. Krzysztof Matyjaszczyk – Prezydent Częstochowy
13. Robert Nowak – Wójt Przyrowa
14. Klemens Podlejski – Burmistrz Żarek
15. Zbigniew Podraza – Prezydent Dąbrowy Górniczej
16. Krystyna Siejna – Przewodnicząca Rady Miasta Katowice
17. Dariusz Skrobol – Burmistrz Pszczyzny;
18. Antoni Szlagor – Burmistrz Żywca

BIURO ZWIĄZKU W ROKU JUBILEUSZOWYM

Dział ds. kształtowania wspólnej polityki i reprezentowania interesów samorządów lokalnych

Iwona Pragnąca

Kierownik działu
Kierownik programu
ds. struktur Związku

Izabela Ścieszka

Specjalista ds. działań organizacyjnych i informacyjno-szkoleniowych

Natalia Krupa

Mł. specjalista ds. działań organizacyjnych i informacyjno-szkoleniowych

Dział ds. działalności informacyjno-szkoleniowej na rzecz gmin i powiatów

Monika Lebek

Kierownik działu
Kierownik programu ds. wspierania rozwoju gospodarczego i promocji

Małgorzata Surmacz

Specjalista ds. polityki miejskiej

Dominika Tkocz

Specjalista ds. komunikacji i szkoleń

Ferdynand Morski

Dyrektor Biura

Dział ds. realizacji projektów i programów

Witold Magryś

Kierownik działu
Kierownik ds. rozwoju obszarów wiejskich

Iwona Kłosowicz

St. specjalista ds. rozwoju obszarów wiejskich

Magdalena Wrona

St. specjalista ds. wdrażania polityki spójności

Katarzyna Kamieniobrodzka

Specjalista ds. procesów benchmarkingowych

Jadwiga Olczyk

Księgowość

Justyna Łotocka

Sekretariat/Asystent Dyrektora

Aleksander Zientek

St. pracownik administracyjno-techniczny

O ZWIĄZKU

Śląski Związek Gmin i Powiatów jest dobrowolnym stowarzyszeniem gmin i powiatów województwa śląskiego. Obecnie Związek zrzesza 125 jednostek samorządu terytorialnego (stan na kwiecień 2016 r.: 118 gmin, w tym wszystkie 19 miast na prawach powiatu oraz 7 powiatów ziemskich) a swoim zasięgiem obejmuje teren zamieszkały przez ok. 4 mln osób. Związek został utworzony przez jednostki samorządu terytorialnego w 1991 r. W maju 2016 r. Związek obchodzi 25 lat swojej działalności.

Misją Śląskiego Związku Gmin i Powiatów jest służba na rzecz dobra publicznego w Województwie Śląskim poprzez wspieranie społeczności i samorządów lokalnych w drodze:

- integrowania na płaszczyźnie regionalnej śląskich gmin i powiatów,
- wspierania i promocji samorządności lokalnej,
- kształtowania wspólnej polityki samorządów lokalnych i lobbingu samorządowego,
- wspierania inicjatyw na rzecz rozwoju gmin i powiatów,
- profesjonalnego szkolenia, doradztwa, wymiany doświadczeń i upowszechniania modelowych rozwiązań w zakresie rozwoju lokalnego i zarządzania w gminach i powiatach.

SPIS TREŚCI

ZAMIAST WSTĘPU.....	5
ROZDZIAŁ I. NIE MA NIC NUDNIEJSZEGO? A MOŻE JEDNAK...?	7
ROZDZIAŁ II. PRAPOCZĄTKI	9
ROZDZIAŁ III. BUDOWA ZRĘBÓW	12
ROZDZIAŁ IV. CIĘŻKIE MILIONY.....	16
ROZDZIAŁ V. NOWY ZARZĄD I NOWE PIENIĄDZE.....	18
ROZDZIAŁ VI. NOWA MAPA POLSKI	22
ROZDZIAŁ VII. NA PRZEŁOMIE WIEKÓW (I TYSIĄCLECI...).....	26
ROZDZIAŁ VIII. NIEPOKOJĄCE TRENDY	29
ROZDZIAŁ IX. CORAZ WIĘCEJ LAT, CORAZ WIĘCEJ PROBLEMÓW	32
ROZDZIAŁ X. LATA PŁYNĄ – NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY WCIĄŻ TE SAME.....	35
ROZDZIAŁ XI. Z CZYM WKRAczAMY W KOLEJNE ĆWIERĆWIECZE?.....	38
OJCOWIE ZAŁOŻYCIELE ZWIĄZKU	41
LISTA PRZEWODNICZĄCYCH ZWIĄZKU.....	41
SKŁADY ZARZĄDÓW ZWIĄZKU W LATACH 1991-2016.....	42
BIURO ZWIĄZKU W ROKU JUBILEUSZOWYM	45
O ZWIĄZKU.....	46
O AUTORZE.....	58

Zgromadzenie Ogólne Związku, Sosnowiec, wrzesień 1992 r.

Forum Regionów, Promnice, jesień 1998 r.

Zarząd Związku, 2002 r.

Zarząd Związku, 2003 r.

Konwent Burmistrzów i Wójtów, Kłomnice-Mykanów, luty 2008 r.

Zgromadzenie Ogólne Związku, Dzień Samorządu Terytorialnego, Cieszyn, czerwiec 2009 r.

Zgromadzenie Ogólne Związku, Mikołów, maj 2011 r.

Zgromadzenie Ogólne Związku, Dąbrowa Górnicza, listopad 2011 r.

Spotkanie parlamentarno-samorządowe, Katowice, marzec 2014 r.

Konwent Burmistrzów i Wójtów, Węgierska Górka, marzec 2015 r.

Posiedzenie Zarządu Związku, Zabrze, maj 2015 r.

Konwent Burmistrzów i Wójtów, Dąbrowa Zielona, październik 2015 r.

Zgromadzenie Ogólne Związku, Zabrze, maj 2015 r.

Nagrody z okazji 25-lat restytucji samorządu terytorialnego w Polsce, Zabrze, maj 2015 r.

Samorządowcy nagrodzeni z okazji 25-lat restytucji samorządu terytorialnego, Zabrze, maj 2015 r.

Zgromadzenie Ogólne Związku, Rybnik, listopad 2015 r.

Posiedzenie Zarządu Związku, Katowice, grudzień 2015 r.

Posiedzenie Zarządu Związku, Czechowice-Dziedzice, marzec 2016 r.

Zgromadzenie Ogólne Związku, Zabrze, 15 maja 2015 r.

O AUTORZE

Krzysztof Kosiński (ur. 1956 r. w Kaliszu) – dziennikarz radiowy, publicysta, komentator i felietonista. Od lat specjalizuje się w tematyce samorządowej. Studiował prawo na UJ, związany z ówczesną opozycją polityczną. W stanie wojennym pracował jako hutnik, gdyż nigdzie indziej nie mógł znaleźć pracy. Od końca lat 80. związany z Radiem Kraków, w latach 2002 - 2013 – dziennikarz Radia Plus Śląsk, następnie przez rok w Radiu Silesia.

W swoim dorobku ma m.in. cykl obszernych wywiadów radiowych z legendarnymi postaciami polskich przemian lat 80. i 90. oraz trzy lata nocnych programów na żywo opartych o rozmowy ze słuchaczami.

Przez 12 lat prowadził cotygodniowy program „Poranna Kawa Radia Plus”, w którym dyskutował o najważniejszych problemach regionu i kraju z prezydentami śląskich miast. Dużym echem odbiły się prowadzone przez niego radiowe debaty na żywo przed wyborami samorządowymi.

Autor książek o tematyce samorządowej: „Dwa światy” (2011) i „Droga pod górę” (2016).

W 2015 r. zrezygnował z etatowego uprawiania zawodu dziennikarskiego, jak sam stwierdził: „zniechęcony upadkiem etosu zawodowego dziennikarstwa”. Obecnie zajmuje się marketingiem kulturalnym.

Śląski Związek Gmin i Powiatów
ul. Kościuszki 43/5
40-048 Katowice
www.silesia.org.pl

ISBN: 978-83-933797-1-2